

Les principals mancances de l'avaluació de la recerca jurídica¹

Els principals problemes en l'avaluació de la recerca jurídica que a continuació s'esmentaran es deriven de la falta de criteris objectius generalment acceptats. Com a conseqüència, gran part dels criteris que es fan servir són criteris derivats de l'avaluació d'altres àmbits del coneixement que resulten manifestament inadequats quan s'apliquen a l'àmbit jurídic.

En d'altres ocasions els criteris pressuposen un entorn científic d'unes determinades característiques, que no reflecteix la realitat actual. Tot i admetent que poden servir per orientar la recerca futura en un determinat sentit, s'ha de posar de manifest que la seva aplicació «retroactiva» a la recerca ja realitzada afecta de manera important la carrera científica d'individus i grups que no són responsables de les característiques de la realitat que els envolta.

Adicionalment, s'observen incoherències entre els criteris que utilitzen les diferents agències avaluadores. Si bé es cert que a vegades les divergències s'expliquen perquè no s'avalua amb la mateixa finalitat, en moltes ocasions les diferències es perceben com a diferències aleatòries sense una justificació clara.

En definitiva, hem de concloure que la situació actual és altament insatisfactòria. Molts investigadors de les facultats de Dret de les universitats públiques catalanes tenen la percepció que la seva activitat quotidiana de recerca està poc relacionada amb els paràmetres amb els quals després s'avalua aquesta activitat, fet que provoca descontent i desencoratja la pròpia activitat de recerca.

Les principals qüestions sobre les quals es vol cridar l'atenció són les següents:

1. Normalment la recerca jurídica està determinada pel marc de referència d'un determinat sistema legal, i això implica que en l'àmbit jurídic s'hagi de replantejar la qüestió de la projecció internacional com a criteri de qualitat de la recerca. Els ordenaments jurídics són ordenaments territorials amb problemàtiques i continguts diferenciats. La recerca sobre els particularismes d'aquests ordenaments jurídics és majoritària i, de fet, respon a les demandes dels agents socials de l'entorn respectiu.

Internacionalment aquesta recerca té un interès limitat i, per tant, és difícilment publicable en revistes estrangeres, perquè aquestes revistes es dediquen majoritàriament a qüestions particulars del seu ordenament jurídic. Sucedeeix molt especialment en el cas de les revistes nord-americanes, en les quals els treballs d'investigadors estrangers sobre temàtiques estrangeres hi accedeixen de manera molt limitada i només en el cas que s'adopti un enfocament de dret comparat.

Això que considerem vàlid amb caràcter general admet excepcions en el cas d'algunes disciplines com ara el dret internacional o el dret comparat. També s'hauria de tenir en compte que alguns àmbits del dret estan actualment immersos en un procés d'uropeïtzació en el marc de la Unió Europea. Els treballs es publiquen, però en revistes especialitzades d'àmbit europeu que no sempre figuren en els llistats que fan servir les agències avaluadores.

2. El raonament jurídic està estretament vinculat a la llengua. El grau de dificultat de dur a terme investigacions jurídiques en llengües estrangeres és molt més elevat que en l'àmbit de les ciències experimentals, on és possible treballar a partir d'un anglès estàndard. Per aquest

¹ Aquest document ha estat formulat per un grup de treball format per representants de les facultats de Dret de la Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat de Barcelona, Universitat de Girona, Universitat Rovira i Virgili i Universitat Pompeu Fabra. Les persones que l'integren han estat nomenades pels degans de les facultats o pels directors dels departaments de les diferents facultats, segons a qui correspongui la responsabilitat en l'àmbit de la recerca. Per part de la Universitat Autònoma, hi han participat el Dr. Miquel Gardeñes Santiago i la Dra. Carolina Gala, per part de la Universitat de Barcelona, la Dra. María Casado i la Dra. Cristina González Beilfuss, per part de la Universitat de Girona, el Dr. Xavier Arbós i el Dr. Jordi Ribot, per part de la Universitat Rovira i Virgili, la Dra. Lucía Casado i la Dra. Elisabet Cerrato, i per part de la Universitat Pompeu Fabra, el Dr. Albert Font i el Dr. Albert Lamarca.

motiu, la recerca jurídica es realitza aquí i a l'estranger en la llengua pròpia de l'investigador, la qual cosa acaba sent determinant de cara a la publicació i afecta molt especialment els treballs sobre dret català escrits en català.

3. Els ritmes de la investigació jurídica són diferents dels ritmes de la investigació en d'altres àmbits i variables segons el tipus de recerca. D'una banda hi ha publicacions focalitzades en l'actualitat i en els canvis legislatius o jurisprudencials, que majoritàriament són articles de revistes o bé notes de jurisprudència i legislació. D'altra banda, hi ha treballs que adopten perspectives més àmplies i requereixen un estudi més exhaustiu i reposat, i que es publiquen molt sovint en forma de monografia o capítol de llibre.

En principi, la qualitat dels treballs és independent del fet que es tracti d'un o altre tipus de publicació. Malgrat això, les agències avaluadores valoren els articles molt per sobre de les monografies i els capítols de llibre. Això pot acabar tenint efectes molt perniciosos pel que fa a l'avenç de la ciència jurídica, perquè desencoratja la realització d'estudis d'una major profunditat, que requereixen més temps. Per tant, s'hauria de donar més importància a les monografies i als capítols de llibre, com també als treballs publicats en els llibres d'actes de jornades científiques, que sovint tenen una qualitat molt notable. El mateix podríem dir de les contribucions en llibres d'homenatge.

4. Aquests diferents ritmes temporals influeixen també en l'impacte de la recerca. Els treballs més profunds i avançats moltes vegades tenen impacte molt després d'haver estat publicats.

5. Entenem que a les agències avaluadores els resulta necessari poder avaluar a través de referents, a través de llistats de revistes o editorials de qualitat. És, però, important posar de relleu que en termes generals ni les revistes ni les editorials del nostre entorn estan fent de filtre qualitatiu. En aquest sentit, cal promoure que les revistes jurídiques duguin a terme en les millors condicions la tasca de filtre qualitatiu, incloent les mesures de suport econòmic que siguin necessàries. No obstant això, aquesta avaluació per referents tindria un caràcter purament indicatiu, raó per la qual s'hauria de complementar amb l'avaluació directa de les contribucions.

6. Com a juristes voldríem insistir en la necessitat de donar compliment a la Llei de procediment administratiu motivant de manera suficient les resolucions i actuant amb la màxima transparència, tenint en compte que les avaluacions afecten els drets de les persones.

7. La intensitat de l'activitat de recerca requerida a les diferents figures d'acreditació ha de ser diferent, perquè cada figura (lector, agregat, catedràtic) respon a la progressió acadèmica del professorat. A major nivell d'acreditació s'hauria d'exigir una major quantitat i qualitat de la recerca. D'altra banda, per potenciar la igualtat en els processos d'acreditació, s'hauria d'afavorir que els criteris d'avaluació emprats per les diferents agències (estatal i autonòmiques) fossin similars.

Aquest document recull observacions bàsicament referides a l'statu quo actual. Pensem que, amb vista a fer propostes concretes, la solució idònia seria implicar els centres on es fa la recerca jurídica, és a dir, les facultats de Dret de les universitats catalanes, a través de la creació d'un grup de treball ad hoc.

Cristina González Beilfuss, Universitat de Barcelona